

תיעוד מורשת קהילות היהודים בארצות ערב ואיראן

הצעה להחלטת

מ ח ל י ט י ס, בהמשך לחוק יום לציון היציאה והגירוש של היהודים מארצות ערב ואיראן, התשע"ד - 2014 ולהחלטת ממשלה מס' 792 של הממשלה מיום 12.10.2009, מתוך הכרה בחשיבות העמקת הידע ההיסטורי אודות קהילות היהודים יוצאי ארצות ערב ואיראן (להלן – הקהילות);

1. לפעול לתיעוד עדויות אישיות של היהודים יוצאי ארצות ערב ואיראן על חייהם ועל חיי הקהילה בתקופה עובר ליציאה והגירוש מארצות אלה, קורותיהם במהלך היציאה והגירוש מארצות ערב ואיראן וסיפור חייהם לאחר מכן.
2. לפעול לקידום הוצאה לאור ו/או הפקה של ספרי ביוגרפיות המתעדים סיפורים אישיים של יוצאי ארצות ערב ואיראן. לשם ביצוע האמור תיבחן התקשרות עם בית התפוצות או יד יצחק בן צבי, בכפוף לחוק חובת המכרזים תשנ"ב 1992 ותקנותיו.
3. לקבוע כי לשכת העיתונות הממשלתית תהווה את הגוף המבצע להפעלת מערך גביית העדויות ותיעודן, כמובא בסעיף 1 לעיל, ויוקצה לה תקציב מהמשרד לשוויון חברתי בהתאם מתוך הסכום המצוין בסעיף 4. המשרד לשוויון חברתי ולשכת העיתונות הממשלתית יבחנו במשותף את אופן שמירת העדויות והנגשתן.
4. לטובת מימוש החלטה זו, יוקצו 10 מיליון ₪ לביצוע במהלך השנים 2017-2018 מתקציב המשרד לשוויון חברתי.

דברי הסבר

רקע כללי

בשנים שקדמו להקמת מדינת ישראל חיו בארצות ערב ואיראן למעלה ממיליון יהודים. הם חיו בקהילות משגשגות וניהלו חיי קהילה עשירים. בסוף המאה ה-19 החל מסע מואץ של התנכלויות כלפי הקהילות היהודיות בחלק מהמדינות הערביות ובמקביל ככל שהציונות רשמה הצלחות ועוררה הדים, ובמיוחד לאחר הקמת מדינת ישראל גברו קצב ההתנכלויות וחומרתן. לאומנות ערבית ותעמולה פאשיסטית שימשו בחלק מהמקרים כדלק נוסף להסתת הציבור הערבי כנגד הקהילות היהודיות. אלה התווספו לעוינות הבסיסית כלפי היהודים שלרוב נחלו הצלחה כלכלית.

בשנות השלושים והארבעים של המאה ה-20, ובמיוחד אחרי הקמת מדינת ישראל, הטילו השלטונות על הקהילות היהודיות הגבלות ואיסורים שהיקשו על חיי היומיום. זאת, בנוסף לאיום המתגבר מצד האוכלוסייה הערבית בקרבה חיו - כפי שבא לביטוי בתהלוכות ובהפגנות ברחבי הערים. ההתנכלויות רחבות ההיקף כללו שורה ארוכה של איומים, מעשי שוד, שריפה של רכוש, אלימות פיסית עד כדי אירועי טבח המוניים שהסתיימו לעתים במוותם של מאות יהודים (למשל הפרהוד, פרעות טריפולי ופרעות עדן).

על רקע ההסלמה ביחס השלטונות ועוינות הקהילה הערבית המקומית נאלצו מרבית חברי הקהילות היהודיות לעזוב את מדינותיהם. חלקם עזבו בשורה של מבצעים מאורגנים לקהילות שלמות ("מבצע עזרא ונחמיה" להעלאת יהודי עיראק ו"מבצע כנפי נשרים" להעלאת יהודי תימן), וחלקם נמלטו באופן עצמאי. חלק מהיהודים עלו, כאמור, לישראל וחלק עזבו לצרפת, לקנדה ולמדינות אחרות. עם היציאה והגירוש של יהודי ארצות ערב ואיראן החרימו הממשלות בארצות אלה את רכושם של היהודים, המוערך כיום במיליארדי דולרים.

ממשלת ישראל רואה חשיבות לאומית בשימור סיפורן ומורשתן של קהילות ישראל יוצאות ארצות ערב ואיראן. זאת, כחלק ממאמץ לאומי להנחלת ההיסטוריה התרבותית, החברתית, הפוליטית והתרבותית של הקהילות לכלל אוכלוסיית מדינת ישראל באמצעות גופים כמו יד יצחק בן צבי ובית התפוצות. כך, גם לשם מיצוב מורשתן כחלק מסיפור התקומה הלאומי של המדינה, לרבות חיזוק הבסיס ההיסטורי, התרבותי והרוחני של קהילות אלה בזהות הלאומית-ישראלית.

על רקע כל זאת, מדינת ישראל רואה חשיבות בקידום ועידוד התיעוד של עדויות בני הקהילות היהודיות מארצות ערב ואיראן.

נתונים כלכליים וההשפעה על משק המדינה

לא רלוונטי

תקציב

10 מיליון ₪ לביצוע במהלך השנים 2017-2018, אשר יוקצו מתקציב המשרד לשוויון חברתי.

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

לא רלוונטי

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

משרד ראש הממשלה - מסכים

שרת התרבות והספורט - מסכים

השר לשירותי דת – מסכים

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטה מס' 1250 מיום 28.12.2003

החלטה מס' 792 מיום 12.10.2009

החלטה מס' 1941 מיום 4.9.2016

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

מצ"ב חוות דעת

סיווגים

01 ביצועי

מוגש על ידי השרה לשוויון חברתי

ז' בכסלו התשע"ז
07 בדצמבר 2016

המשרד לשוויון חברתי הלשכה המשפטית

ירושלים, ז' כסלו, תשע"ז
7 דצמבר, 2016

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה ולוועדות השרים

נושא הצעת ההחלטה:

תיעוד מורשת קהילות היהודים בארצות ערב ואיראן

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטי המשפטיים:

כמפורט בדברי ההסבר להצעה להחלטה, ממשלת ישראל רואה חשיבות בשימור סיפורן ומורשתן של קהילות ישראל יוצאות ארצות ערב ואיראן (להלן – הקהילות).

על רקע זה, מוצע לפעול לתיעוד עדויות אישיות של היהודים יוצאי ארצות ערב ואיראן כמפורט בהצעה להחלטה. לשכת העיתונות הממשלתית תהווה את הגוף המבצע להפעלת מערך גביית העדויות ותיעודן. המשרד לשוויון חברתי ולשכת העיתונות הממשלתית יבחנו במשותף את אופן שמירת העדויות והנגשתן.

עוד מוצע לפעול לקידום הוצאה לאור ו/או הפקה של ספרי ביוגרפיות המתעדים סיפורים אישיים של יוצאי ארצות ערב ואיראן.

יישום החלטת הממשלה ייעשה בכפוף להוראות כל דין החל על העניין, ובכלל זה בהקשרים הרלוונטיים דיני המכרזים וסעיף 3א לחוק יסודות התקציב התשמ"ה 1985.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:

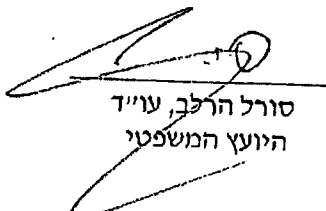
בשים לב לאמור לעיל, ההצעה להחלטה אינה מעוררת קשיים משפטיים.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שההצעה נוגעת להם:

הצעת ההחלטה הופצה ליועצים המשפטיים הרלוונטיים. הלשכות המשפטיות של משרד ראש הממשלה ומשרד התרבות והספורט אישרו כי אין מניעה משפטית. טרם התקבלה עמדת היועץ המשפטי של המשרד לשירותי דת.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה:

אני מאשר כי אין מניעה משפטית לאישור הצעת ההחלטה.

סורל הרלב, עו"ד
היועץ המשפטי